

**Lübnan Merkezli Çağdaş İslamî Bir Cemaat:
Abdullâh el-Habeşî ve Ahbâş Cemaati**

N. Kemal KARABİBER*

Özet: İslam düşünce tarihinde İslam'ın farklı birer yorumu olan siyasî, itikadî ve fikhî birçok fırka, mezhep veya cemaat ortaya çıkmış, çıkmaya da devam etmektedir. İslam'ın yorum farklarından ortaya çıkan bu tür mezhep veya cemaatlerin günümüz İslam dünyasında da birçok örneği vardır. Lübnan merkezli faaliyet gösteren, Habeşistan kökenli Abdullah el-Habeşî'nin önderliğindeki Ahbâş Cemaati de bu tür hareketlerden birisidir. Ahbâş Cemaati, Ehl-i Sünnet orijinli olmakla beraber, Sünnî, Tasavvufi ve Şîî fikirlerden oluşan eklektik bir teolojiye sahiptir. Anti selefî/cihadî ve Reformist bir yapı arz eden Ahbâş Cemaati, temelde şiddet karşıtı, çoğulculuğu savunan, İslam'ın ılımlı ve tolere edici yönü ile öne çıkmaktadır. Günümüz dünyasında Vehhâbiliği karşısına alan ve onlara karşıt bir söylem geliştiren bir cemaattir.

Anahtar Kelimeler: el-Ahbâş, Abdullah el-Habeşî, Lübnan, Tasavvuf, Selefilik, Cihad, Vehhabilik.

Abstract: In the history of Islamic thought, theological and legal schools, which are different interpretations of Islam, has emerged. In modern day Islamic World, There are many examples of these kind of sects and groups, which resulted from various interpretations of Islam, One of these groups is Ahabash Movement, which are oriented in Lebanon and whose leader is Abd Allah al-Habashi. Though Sunni in origin, Ahabash Movement is a group which hold the Sunnite, Shiite and mystical ideas at the same time. Defending an anti-salafi/jihadi and reformist position, Ahabash Movement basically is

* Yrd. Doç. Dr., Harran Ü. İlahiyat Fak. İslam Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Şanlıurfa/Türkiye. nkkarabiber@gmail.com

against violence and propogate pluralism and advocate a moderate version of islam. Today, in Islamic World, they struggle with Wahhabii deasand try to put forward an alternative discourse against them.

KeyWords: al-Ahbash, Abd Allah al-Habashi, Sufism, Lebanon, Salafism, Jihad, Wahhabism

Giriş

Sosyal birer realite olan mezhep ve dini oluşumlar, İslam'ın erken döneminden itibaren tarih sahnesinde ortaya çıkmaya başlamış, halen de çıkmaya devam etmektedir. Bu tür oluşumların meydana gelmesinde dinî, siyasî ve itikadî açıdan birçok faktörün etkisi bulunmaktadır.

Mezheplerin bir kısmının, farklı konularda sistemli görüşler ortaya koyarak ya tek bir görüşü savunmak ve yaymak ya da bir görüşü çürütmek maksadıyla reddiye mantığı ile ortaya çıktıkları görülmektedir. Mîlel-Nihal kitaplarında bu doğrultuda birçok örnek bulmak mümkündür. Fırak edebiyatı yazarları tarihte ortaya çıkan bu tür oluşumların kahir ekseriyetine eserlerinde yer vermişlerdir. Ancak çağdaş dinî akımlar üzerine yapılan çalışmaların sayısı oldukça yetersizdir.

Batı'da son zamanlarda İslamcı siyasî hareketlerin doğuşu, temel görüşleri ve yayılışları ile ilgili çalışmalar; bilim adamları, siyasal ve politik analizciler tarafından yürütülmekte ve bu tür çalışmalar ilgi ile takip edilmektedir. Özellikle Orta Doğu'daki İslamcı Akımların mercek altına alındığı birçok çalışma yapılmıştır.¹ Bu tür çalışmaların

¹ Bu tür çalışmaların ilk örneklerinden biri Richard Mitchel tarafından kaleme alınan *The Society of The Muslim Brothers* (Oxford University Press, New York 1969) adlı çalışmadır. Ayrıca Batılı araştırmacıların "İslamî Uyanış" olgusunu konu edinen ve bu konudaki sorunları eleştirel bir bakış ile inceleyen başka bir çalışma için bkz., Hasaneyn Tevfik İbrahim; Emanî Mesud el-Hudeynî, *Batılı Araştırmalarda İslamî Uyanış Olgusu (ve Sorunları)*, çev., Sönmez Kutlu, Çağdaş İslam Akımları ve Sorunları (adlı kitabın içinde), s., 77-146; Arap dünyasındaki doksanı aşkın İslamcı hareketin merkeze alınarak yapılan bir çalışma için bkz., R. Hrair Dökmeciyan, *Arap Dünyasında Köktencilik*, İlke yay., İstanbul 1992; Son zamanlarda ülkemizde de çağdaş İslam akımları ile ilgili benzer çalışmalar yapılmaktadır. Yemendeki Hûsî Hareketi ile ilgili bir çalışma için bkz., M. Ali Büyükkara, "Sosyal, Siyasî ve Dinî Yönleriyle Yemen Hûsî Hareketi", *Dîvân Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, cilt, 16, sayı 30 (2011/1) 115-152.

farklı amaç ve hedefler paralelinde kaleme alındıklarını da ayrıca ifade etmek gerekir.

Bir Orta Doğu ülkesi olan Lübnan, etnik ve dini açıdan çeşitlilik arz eden yapısıyla farklı akımları bünyesinde barındıran bir Ortadoğu ülkesidir. Bunlar arasında el-Cemaatu'l-İslamiyye, Hareketu't-Tevhid el-İslamî, İsbat el-Ensâr, et-Tekfir ve'l-Hicre, Hamas ve İslami Cihad, Şii (Suriye yanlısı Emel, İran yanlısı Hizbullah), Dürzî, Nusayrî gibi İslamî veya İslamî kökenli grupların yanında, Hristiyan kökenli, Maruni/Katolik, Grek/Katolik, Ortodoks ve Ortodoks/Ermeni gibi farklı etnik, din ve mezhep temelli bir çok grubu zikredebiliriz.² Söz konusu gruplardan biri de Lübnan merkezli Ahbâş Cemaatidir.

Ahbâş cemaati, Abdullah el-Habeşî tarafından Lübnan'da kurulmuştur. Uluslararası düzeyde gerek akademik çalışmalarda gerekse Ansiklopedik çalışmalarda bir nebze olsun söz konusu çağdaş akımdan bahsedilmektedir. Ancak Türkiye'de, Ahbâş cemaati ve kurucusu Abdullah el-Habeşî hakkında bir doktora semineri³ dışında yapılmış herhangi bir araştırmanın olmaması bizi böyle bir çalışmaya sevk etti.

1. Abdullah el-Hererî el-Habeşî'nin Hayatı ve Eserleri

Aslen Etiyopyalı olan Abdullah el-Habeşî'nin tam ismi, Şeyh Abdurrahman Abdullah b. Muhammed b. Yusuf İbn Abdullah el-Hererî, eş-Şeybî el-Abderî'dir.⁴ Abdullah el-Habeşî 1910⁵ senesinde

² Lübnan'daki bu İslamcı hareketler ile ilgili olarak bkz., Robert G. Rabil, Lebanon, (*Guide to Islamist Movements*, E. Barry Rubin, London-New York 2010 içinde) s.319-334; Etnisite, din ve mezhep faktörü gözlemlenmeden Ortadoğu ile ilgili yapılacak her türlü çalışmanın eksik ve yüzeysel kalacağı muhakkaktır. Ayrıca Ortadoğu ve İslam ile ilgili yapılan çalışmalarda göz ardı edilmemesi gereken diğer husus, bu tür dinî ve mezhebî oluşumlar arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerin politik ve siyasî arenadaki yansımalarıdır. Bu açıdan bakıldığında Lübnan'daki bu etnik ve dinî çeşitlilik, siyasî açıdan da birçok bölünmeyi beraberinde getirmektedir. Bu nedenle bu yapılar kendilerine hakimiyet alanları açmak için sıklıkla ihtilafa düşmekte ve bu ihtilaflar bazen çatışmaya da dönüşmektedir. Lübnan'ın etnik, dini/mezhebi kimliği ve sosyal yapısı bilinmeden siyasetini anlamamızın da imkânsızlığı ortadadır.

³ Mehmet Selim Naz, *Abdullah el-Habeşî ve Habeşiler*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır 2011.

⁴ Kureyş'ten Abdi'd-Dâr kabilesine nispetle eş-Şeybî denilmiştir. Benî Şeybe, günümüze kadar Kâbe'nin hicabe görevini yürüten kabiledir. Bkz., es-Süveydî, Muhammed Emin el-Bağdâdî, *Sebâiku'z-Zehab fî Ma'rîfeti Kabâili'l-Arab*, Dâru İhyâi'l-Ulûm, Beyrut ts., 67; Hz. Peygamberin dedelerinden Kusay b. Kilab'ın soyundan Benî Abdi'd-Dâr'a nispetle el-Abderî denilmiştir. Bkz., es-Süveydî, *Sebâiku'z-Zehab*, 67.

Etiyopya'nın Herer⁶ şehrinde dünyaya gelmiştir. Abdullah el-Habeşî'nin Herer müftüsü⁷hatta Somali müftüsü olduğu iddia edilmesine rağmen, bu iddia abartılı bulunur.⁸ Ayrıca muhalifleri tarafından "Yahudi kökenli gizemli bir kişi" olarak tanımlanır.⁹ Köken olarak Habeşistanlı olması nedeniyle de kendisine el-Habeşî denilmektedir.

El-Habeşî'nin doğduğu yer olan Etiyopya, dini açıdan Müslüman ve ağırlıklı olarak Hıristiyan Ortodoks'tur. Eski adı Habeşistan olan Etiyopya, ilk Müslümanların buraya hicret etmesi vesilesiyle İslam ile çok erken bir dönemde tanıştı.

Etiyopya, İslam'ın merkezine yakın olmasına rağmen, orta doğuyu inceleyen batılı tarihçiler tarafından genelde bir Hıristiyan adası olarak algılanmıştır. Onlara göre Etiyopya'nın Ortadoğu ile bir ilgisi bulunmamaktadır. İslam'ın gelişi ile birlikte, Habeşistan'a göçler sonunda, Hıristiyan imparatorluğunun bütün Müslümanlar için bir anlamı ve önemi—ortaya çıkmıştır.¹⁰ Diğer taraftan Etiyopya'nın, Ortadoğu ile direk temas kurabilen İslami toplumların mekanı haline geldiği de ifade edilmiştir.¹¹

Abdullah el-Habeşî tahsil hayatına memleketi Herer'de başlar ve Habeşistan'ın farklı şehirlerine ve Somali'ye kadar uzanan ilmi

⁵ Doğum tarihini 1920 olarak verenler de vardır. Bkz., eş-Şehrânî, *Fırkatu'l-Ahbâş*, 28.

⁶ Herer, Afrika'nın iç kesimlerinde Somali Cumhuriyeti'nin batısında, Habeşistan'ın doğusunda, Kenya'nın güneyinde, Cibuti cumhuriyetinin Kuzey batısına düşen bir şehrin ismidir. Bu şehre nispetle Abdullah el-Habeşî kendi kitaplarında el-Hererî künyesini kullanmaktadır.

⁷ Bkz., *el-Makâlâtü's-Sünniye*, adlı kitabın giriş kısmındaki müellifin hayatı kısmı, s., 8-17. Abdullah Hererî'nin bütün kitaplarının başında yer verilen hayat hikayesinin yazarının belli olmadığı, bilgilerin güvenilirmediği, "Kureş"li olduğu iddiasının geçerli olmadığı, taraftarları veya şahsı tarafından kendisi hayattayken yazıldığı gerekçeleri ile bilgilerin abartılı ve güvenilirmez olduğu bir çok yönden eleştirilir. Bkz., eş-Şehrânî, Sa'd b. Ali, *Fırkatu'l-Ahbâş*, I-II, DâruAlemlî'l-Fevâid, Mekke 1423, 35 vd; Ayrıca bkz., Dımuşkiyye, Abdurrahman b. Muhammed Saîd, *MevsûatuEhl-i's-Sunne fi Nakdi UsûliFırkatî'l-Ahbâş*, Dâru'l-Muslim, I-II, Riyâd 1997, s., 10.

⁸ eş-Şehrânî, Sa'd b. Ali, *Fırkatu'l-Ahbâş*, 27, Somali'de müftülük yapmadığına dair Somali İslam Kültür Derneği (SIKF) tarafından 24/08/1994 tarihinde sunulan bir belgeye de yer verilir. Bkz., s., 36-37.

⁹ A. NizarHamzeh, R. HrairDekmejian, "al-Ahbash of Lebanon", *International Journal of Middle East Studies*, 28 (1996),217-229, 217.

¹⁰ İlk Müslüman muhacirlere kucak açıp himaye eden Necaşî ve Hz. Peygamberin güzide ashabından olan Bilal Habeşî'nin vatanı olması hasebiyle Müslümanlar Habeşistan'a sempati ile bakmışlardır.

¹¹ Bkz., Mustafa Kabha, HaggaiErlich, "al-Ahbashabdwahhabiyya", *JMES*, 38 (2006),519-538, 519.

seyahatlerde bulunur. Yedi yaşlarında Kur'ân'ı ezberlediği ve dini ilimlerin birçok alanındaki kitapları hıfzettiği de ifade edilir. Gençlik döneminde Hadis ilmine önem veren el-Habeşî'nin, Kütüb-i Sitte ve bazı hadis kitaplarını senetleri ile birlikte ezberlediği söylenir.¹² Gerek memleketi Herer'de, gerekse Habeşistan ve Somali'de geleneksel olarak tedris ettiği ilimler arasında hadis, tefsir, Arapça, Hanefî, Malikî ve Hanbelî fıkhnın yanında özellikle Şafiî fıkhı bulunmaktadır.¹³

Abdullah el-Habeşî, öğretilerinin Habeş Kralı Haile Selassie tarafından bir tehdit olarak görülmesi üzerine 1947 yılında sınır dışı edilir. Bunun üzerine Hicaz bölgesine gelir.¹⁴ 1948 senesinde Kudüs'e, oradan da Beyrut, Hıms Hama, Haleb ve Bilad-ı Şâm'ın diğer şehirlerine seyahatler gerçekleştirdiğine dair bilgilere yer verilir. Şam'da Kadirî ve Rufailerin ileri gelenleri ile görüşür.¹⁵

Şam diyarında, "Şeyh Bedruddin el-Hasenî'nin Halifesi" ve "Diyar-ı Şam Muhaddisi" olarak şöhret bulması ifade edilen bir diğer husustur.¹⁶ Ancak Habeşistan'dan geldiği Suriye topraklarında görüşleri açısından "verimli bir zemin" bulamadığı için burada tutunamadığı ve Lübnan'da günümüze kadar Ahbâş cemaatinin kendisine merkez edindiği "Burc Ebu Haydar" bölgesini tercih ettiği de ifade edilir.¹⁷ Ahbâş cemaatinin faaliyet merkezi ağırlıklı olarak Beyrut ve Trablus'tur.¹⁸ Abdullah el-Habeşî, Lübnan'a yerleştikten sonra başta Avrupa, Amerika ve Avustralya olmak üzere birçok

¹² *el-Makâlâtü's-Sünniye*, 8; el-Habeşî ile ilgili olarak aktarılan bu hususlar abartılı bulunur. Bkz., eş-Şehrânî, *Fırkatü'l-Ahbâş*, 29.

¹³ Bkz., *el-Makâlâtü's-Sünniye*, 8-9; el-Habeşî'nin ilmi yönünün abartıldığına da işaret edilmektedir. Bk., eş-Şehrânî, *Fırkatü'l-Ahbâş*, 27 vd.

¹⁴ Hamzeh, Dekmejian, "al-Ahbash of Lebanon", 28 (1996), 217-229, 220, 219; Ayrıca bkz., Rabil, Robert G., "Al-Ahbash", *Guide to Islamist Movements*, Ed. Barry, Rubin, New York, London 2010, s., 322; "Kulub Fitnesi" olarak meşhur olan ve İslamî derneklere olan düşmanca tutumu nedeniyle Kur'an hıfzedilen bir çok Kur'ân Kursunun kapanmasına ve yöneticilerinin bir kısmının hapse atılmasına bir kısmının da sürgün edilmesine neden olduğu için el-Habeşî'nin Habeşistan'dan ayrılmak zorunda kaldığı da ifade edilir. Bkz., Dımeşkiyye, Abdurrahman b. Muhammed Saîd, *Mevsûatu Ehl-i's-Sunne fî Nakdi Usûli Fırkatî'l-Ahbâş*, Dâru'l-Muslim, I-II, Riyâd 1997, s., 7.

¹⁵ A. Nizar Hamzeh, R. Hrair Dekmejian, "al-Ahbash of Lebanon", s., 229-220.

¹⁶ Şam ve diğer İslam beldelerindeki ulemeden birçok kişinin Abdullah el-Habeşî'yi övdükleri de ifade edilir. Bkz., *el-Makâlâtü's-Sünniye*, 12-13; Ayrıca krş., eş-Şehrânî, *Fırkatü'l-Ahbâş*, 31.

¹⁷ el-Ceddî, *Akîdetü'l-Ahbâş*, s., 3; Ayrıca bkz., eş-Şehrânî, *Fırkatü'l-Ahbâş*, 59-60.

¹⁸ eş-Şehrânî, Sa'd b. Ali, *Fırkatü'l-Ahbâş*, 60.

ülkeye ziyaretlerde bulunmuştur.¹⁹

Abdullah el-Habeşî uzun seyahatler sonucunda ilk defa 1950 yılında Beyrut'a gelerek buraya yerleşmesine rağmen²⁰ Ahbâş cemaatinin kuruluşu ve kurumlaşması süreci 1970'li tarihlerden itibaren başlar. Fakat Lübnan'daki dinî ve siyasî hayattaki etkinliği 1980 yılından sonraya rastlamaktadır.

Abdullah el-Habeşî'nin, Lübnan'da ilk olarak kahvehanelerde etrafında toplanan insanların rüyalarını tabir ederek, onlara kıssalar anlatmak yoluyla insanları etrafında topladığı ifade edilir.²¹ 1969 senesinde Lübnan'daki dönemin el-Ezher müdüründen el-Ezher'in öğrencilerine "Tevhid" konulu bir konferans vermek üzere talepte bulunur. Gayesinin insanların akidelerini ıslah, dinsiz ve bid'a ehli ile mücadele olduğu hususlarına vurgu yapar.²² Daha sonraki süreçte Lübnan'da ciddi taraftar kitlesi kazanarak birçok alanda faaliyetlerine devam eder.

Abdullah el-Habeşî farklı alanlarda birçok kitap kaleme almıştır. Eserlerinin başında hayatı ve eserleri hakkında verilen bilgilere göre kendisine nispet edilen, Kur'an ve ilimleri, Tevhid ilmi, Hadis ilmi, Fıkıh ilmi ve Arap Dili alanlarında kırk bir adet eser ismi zikredilir.²³ En önemli eserleri şunlardır: 1-*Sırâtu'l-Mustakim Fi't-Tevhîd*, 2-*ed-Delîlu'l-Kavîm alâSırâti'l-Mustakîm*, 3-*Muhtasar Abdullah el-Hereri el-Kâfilbi'İlmi'd-Dîni'd-Darûri*, 4-*Buğyetu't-Tâlib liMa'rifetiİlmi'd-Dîni'l-Vâcib*, 5-*el-Metâlibu'l-Vefiyye ŞerhuAkideti'n-Nesefiyye*, 6-*İzhârul-Akidei's-Sunniyye biŞerhi'l-Akidei't-Tahaviyye*, 7-*Şerhu Sirati'l-Mustakîm*, 8-*Sarihu'l-Beyân fi'r-Red ala men Hâlefe'l-Kur'ân*, 9-*el-Makalatu's-Sunniyyefi Keşfi DalâlatiAhmedibnTeymiyye*, 10-*Şerhu's-Sıfâti's-Selâsi Aşeret'il-VâcibetiLillâh*, 11-*Akidetul-Munciyye*²⁴

Ahbâş cemaatinin lideri Abdullah el-Habeşî 2 Eylül 2008 yılında

¹⁹eş-Şehrânî, Sa'd b. Ali, *Fırkatu'l-Ahbâş*, 61.

²⁰ *el-Makâlâtu's-Sünniye*, 13; Bkz., eş-Şehrânî, *Fırkatu'l-Ahbâş*, 32; el-Habeşî'nin 1960 yılında Lübnan'a yerleştiği de ifade edilir.*Fırkatu'l-Ahbâş*, 60.

²¹ Bkz., El-Ceddî, *Akidetu'l-Ahbâş*, s.,3.

²² Bkz.,*el-Makâlâtu's-Sünniye*, 14; Bu süreçte el-Ezher'in Lübnan kolu tarafından Abdullah el-Habeşî'ye şeyhlik ünvanı verilir. Bkz.,Hamzeh, Dekmeijian, "Al-Ahbash of Lebanon", 219.

²³ Bkz.,*el-Makâlâtu's-Sünniye*, 14-17.

²⁴ El-Ceddî, *Akidetu'l-Ahbâş*, s.,5; Eserlerinin tam listesi için bkz., *Makâlâtu's-Sunniyye*, 14-17; eş-Şehrânî, *Fırkatu'l-Ahbâş*, 32-33; eş-Şehrânî, el-Habeşî'nin kitaplarından bir çoğunun başka kitapların özetleri şeklinde olduğu ve yazılanların tamamıyla kendisine mal edilemeyeceği ifadelerine yer vererek, eserleri ile ilgili olarak eleştirilerini örnekleriyle açıklar. *Fırkatu'l-Ahbâş*, 62 vd.

Beyrut'taki evinde doksan sekiz yaşında vefat etti. Cem'iyetu'l-Meşâri'l-Hayriyyet'il-İslâmiyye başkanı Husâm Karakîra'nın kıldırıldığı cenaze namazına, Lübnan'ın diğer şehirlerindeki Cem'iyetu'l-Meşâri'l-Hayriyyet'il-İslâmiyye şubelerinden üyeler ve Lübnan'ın birçok kesiminden katılımlar oldu.²⁵

2. Temel Görüşleri

Abdullah el-Habeşî'nin inanç örgüsü, Sünnî ve Şîî inançlarından ve deruni Tasavvufi sistemi içeren karma bir inanç sistemine sahiptir. Onun doktrinel eklektizmi sonucu İslam'ın ılımlı, tolere edici, özündeki çoğulculuğa vurgu yapan, siyasi faaliyetlere karşı olan ve mevcut düzene karşı şiddet kullanmayı dışlamaya odaklandığı ifade edilir.²⁶ Gerek Abdullah el-Habeşî'nin gerekse cemaat ideolojisinin sufi öğretilerine dayanması şiddet karşıtlığını da beraberinde getirmiştir.

Abdullah el-Habeşî, kendisini Ehl-i Sünnet çizgisinde Şafîî ve Eş'arî gelenekle ilişkilendirmektedir. Bazı çağdaş konularda ise kendi şahsına has görüşler ileri sürmektedir. Bu tür görüşlerinden bazı temel düşüncelerine, makalenin hacmi ölçüsünde kısaca yer vermeye çalışacağız.

Abdullah el-Habeşî cemaatini tavsif ettiği bir beyanında, kendilerinin yeni bir fikre ve metoda tâbi olmayan Müslüman topluluklarından biri olduklarını ifade eder. Bunu izah ederken de; “elli seneden beri yeni bir fikir ortaya koyduğunu iddia eden Seyyid Kutub ve Takiyuddin en-Nebhânî'nin, iki yüz seneden beri yeni bir fikir ortaya koyduğunu iddia eden Muhammed b. Abdulavahhâb'ın, üçüncü olarak da altı yüz senedir yeni bir fikir ortaya çıkardığı iddiasında bulunan ve bazı fikirlerini İbn Abdulvehhâb'ın kendisinden aldığı kişinin -İbnTeymiyye'yi kast ederek- yenilikçi birer hareket olmadıkları” ifadelerine yer verir. Devamında “bizler yüzlerce milyon Müslüman'ın müntesibi bulunduğu Eş'arî ve Şafîî bir metod/yol üzerindeyiz” ifadeleri ile kendilerini i'tikatta Eş'arî ve Şafîî olarak tavsif eder. Takipçileri oldukları İmam Eş'arî hakkında ise, “sahabenin ve tâbilerin inancını özetleyen Ehli-

²⁵Cemiyetin Lübnan dışındaki üyelerinin de gıyabî cenaze namazı kıldıkları ifade edilir. Ayrıntılı bilgi için bkz., Vefâtuhu ve Teşyî'uhu, <http://www.harariyy.org/> 15.03.2013

²⁶ Bkz., A. NizarHamzeh, R. HrairDekmejian, “al-Ahbash of Lebanon”, s., 220.

Sünnet ve'l-Cemaat'ın bir imamı" olduğunu ifade eder.²⁷ Bu ifadeleriyle özellikle selefî, cihadî²⁸ ve reformist her türlü yenilikçi fikre karşı olduklarından hareketle sıkı bir ehl-i sünnet savunucusu olduğunu teyit eder. Buradan hareketle Abdullah el-Habeşî'nin öğretilerinin özellikle "İslamcı" ve "Fundemantalist" yapıya uymadığı ifade edilmiştir.²⁹

2.1. Tekfir Meselesi, Selefî ve Vehhâbî Söylemlere Karşı Tutumu

Abdullah el-Habeşî'nin en çok üzerinde durduğu konuların başında iman anlayışı ve tekfir meselesi gelmektedir. Abdullah el-Habeşî ve cemaatinin, özellikle Selefî ve cihadî örgüt ve cemaatlerin öncüleri olarak bilinen bazı kişileri sapkınlıkla suçladıkları ve bazen de tekfir ettikleri görülür. Özellikle İbnTeymiyye, Muhammed b. Abdulvahab, Abdulaziz b. Abdullah b. Bâzz gibi selefleri ve selefî öncüleri, İhvan-ı Müslimin ve özellikle Seyyid Kutub, Mevdûdî, Albânî, Yûsuf el-Karadâvî³⁰, Fethi Yeken gibi İslamî Cemaat liderleri ile Hizbu't-Tahrir gibi cemaatleri sapıklıkla itham eder ve söz konusu kişi ve gruplara tekfire varan ithamlarda bulunur.³¹ Abdullah el-Habeşî ve cemaatinin bu tür görüşlerine karşılık birçok reddiye kaleme alınmış, temel düşünceleri eleştirilmiş ve kendileri de aynı şekilde sapıklıkla itham edilmişlerdir.³² Vehhâbî/Selefî öncülerinden olan Abdulaziz b. Abdilllah b. Bâz tarafından verilen bir fetva ile

²⁷ Bkz., Abdullah el-Habeşî, *Menâru'l-Hudâ Dergisi*, Nisan 1993, sayı:7 s. 22; Ayrıca bkz., Mustafa Kabha, HaggaiErllich, "Al-AhbashandWahhabiyya", *Int J. Middle East Stud.*, 38 (2006), 524.

²⁸ el-Habeşî sözlerinin arasında "Biz, Hükümet yöneticilerini kanunla (Beşeri) hükmettikleri için öldürölmelerini helal kılan fırkadan değiliz" (Bkz., *Menâru'l-Hudâ Dergisi*, Nisan 1993, sayı:7 s.22) ifadeleri ile özellikle cihadî ve şiddet yanlısı gruplara göndermelerde bulunmaktadır.

²⁹ Bkz., Hamzeh, Dekmejian, "Al-Ahbash of Lebanon", 219.

³⁰ Ahbâş cemaatinin söz konusu şahsiyetler ile ilgili değerdendirmeleri için bkz., el-Ceddî, *Akîdetu'l-Ahbâş*, 331 vd.

³¹ Mesela, Abdullah el-Habeşî'nin takipçileri tarafından kaleme alınan bir çalışmada, bazı belgeler ışığında Vehhâbiyye, İhvanu'l-Müslimin olarak isimlendirilen Hizbu'l-İhvan veya el-Cemaatu'l-İslamiyye ve Hizbu't-Tahrir adlı üç cemaatin görüşlerini bazı deliller doğrudusunda çürütme adına yapılan bir çalışma için bkz., *el-Beyânü'l-Muvessik, DirâsetuMuvassikli'Makâlâti'l-Fıraki's-Selâs*, haz., Kismu'l-Ebhâsve'd-Dirâsâti'l-İslamiyye fi Cem'iyeti'l-Meşâri'l-Hayriyyeti'l-İslamiyye, Beyrut 2005.

³² Bkz., Dimişkiyye, Abdurrahman b. Muhammed Saîd, *MevsûatuEhl-i Sünne fi Nakdi UsûliFirkati'l-Ahbâş*, Dâru'l-Müslim, I-II, Riyad 1997; Abdullah Muhammed eş-Şâmî, *er-Reddalâ Abdullah el-Habeşî*, Dâru'l-İtlâ', ts.

Ahbâşların sapkın bir grup oldukları, insanların onların inançlarından uzak tutulması gerektiği ve Abdullah el-Habeşî'nin de sapkın ve dalalet üzere olan biri olarak ifade edilmektedir.³³ Buna karşılık Ahbâş cemaati de benzer ifadeler ile muhaliflerini sapkın ve düşüncelerinin batıl oldukları yönünde kanaatlerini ortaya koymaktan geri durmamıştır.

Ahbâşların en çok karşı çıktıkları ve görüşlerini reddettikleri kişilerin başında İbn Teymiyye gelmektedir. Hatta Abdullah el-Habeşî'nin İbn Teymiyye'nin görüşlerini eleştirdiği müstakil bir kitabı bulunmakla birlikte³⁴ diğer kitaplarında da İbn Teymiyye'yi en kötü sıfatlarla kötülediği ifade edilmektedir.³⁵

el-Habeşî'nin, İbn Teymiyye ile ilgili yaptığı en önemli eleştirileri, İbn Teymiyye'nin enbiyâ ve sulehânın hayatlarında ve ölümlerinden sonra özellikle kabirleri başında yapılan tevessülün haram olduğu ile ilgili görüşüdür. İbn Teymiyye'nin Hz. Peygamber'in bile kabrinin tevessül/vesile maksadıyla ziyaret edilmesini haram saydığını ifade ederek, tevessül ile ilgili İbn Teymiyye'yi eleştirdiği görülmektedir.³⁶ Temelde tevessül/vesile ve istiğaseyi kabul eden ve haklılığını savunan el-Habeşî, İbn Teymiyye ve takipçileri olan Vehhâbilere karşı ciddi eleştirilerde bulunmuştur.

Vehhâbiliğin kurucusu olan Muhammed İbn Abdulvehhab hakkında da O'nun bazı bid'atlerini, özellikle Hz. Peygamber'e tevessülün haramlığı, Hz. Peygamber'in ve diğer Enbiya'nın kabirlerini, Allah'a yapılan duaların kabul edileceği kastıyla ziyaret etmenin haramlığı, Yâ Resulallah, Yâ Muhammed, Yâ Ali veya Yâ Abdulkadir ifadeleri ile istiğasede bulunmanın küfrü gerektirdiği gibi fikirlerini İbn Teymiyye'den aldığını ifade eder.³⁷

Abdullah el-Habeşî, ayrıca şeriatla hükmetmeyen idarecileri tekfir ettiğinden dolayı Seyyid Kutub'un ehl-i sünnetten saptığını ifade eder. Şeriate muhalif hüküm veren idarecilere uydukları için teb'ayı, hatta koyun çobanlarını ve camilerdeki müezzinleri bile aynı şekilde

³³ Bkz., <http://www.binbaz.org.sa/mat/2128> 11/12/2012

³⁴ Bkz., Abdullah el-Habeşî, *el-Makâlâtü's-Sunniyye fi Keşfi Dalâlâti Ahmed İbn Teymiyye*, Şeriketu Dâri'l-Meşârî', Beyrut 2007.

³⁵ Bu bağlamda, özellikle kelâmî bir konu olan ve Felsefeci ve Kelamcılar arasında sıklıkla tartışılan "alemin kidemi" konusunda İbn Teymiyye'nin eleştirisi ve bu eleştirilere verilen cevaplar için bkz., el-Ceddî, *Akâdetü'l-Ahbâş*, 332 vd.

³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz., el-Habeşî, *el-Makâlâtü's-Sunniyye*, 216 vd.; *Sarihu'l-Beyân*, 135 vd.

³⁷ el-Habeşî, *el-Makâlâtü's-Sunniyye*, 53.

tekrar etmesi nedeniyle Seyyid Kutub'u küfürle itham eder. Aynı şekilde kendisini Müslüman cemaati olarak nitelendiren, aynı metotla kendilerinden olmayanları tekfir eden, *İhvanu'l-Müslimin* cemaatinin bu nitelendirmeyi hak etmediğini ve İslam isminden berî olduğunu da iddia eder.³⁸ Abdullah el-Habeşî'nin gerek İbn Teymiyye gerekse İhvan-ı Müslimin Cemaati ve Seyyid Kutub ile ilgili yaptığı bu sert eleştiri ve ithamlar bir çok kesimin tepkisine de neden olmuştur; muhalifleri tarafından reddiyeler kaleme alınmış, temel düşünceleri eleştirilmiş ve kendileri de aynı şekilde sapıklıkla itham edilmişlerdir.³⁹

2.2. İman-İslam Münasebeti

İman-amel ilişkisi, iman-islam ilişkisi, iman'ın artması-eksilmesi ve büyük günah işleyen kimsenin durumu ile ilgili konularda tarihî süreçte İslam mezhepleri farklı görüşler ortaya koymuşlardır. İslam geleneğinin iki kolunu teşkil eden Mürcie ve Hariciler bu konuda birbirine zıt anlayış ve farklı telakkiler geliştirmişlerdir. Mürcie büyük günah'ın işlenmesi durumunda imana herhangi bir zararın dokunmayacağını ifade etmesine rağmen, Hariciler büyük günah işleyen kimsenin kafir olacağını ve iman vasfının kalamayacağı hükmüne varmışlardır. İman konusunda ortaya çıkan bu iki zıt görüş İslam düşünce tarihi boyunca tartışılmış ve farklı düşünce ekolleri tarafından sistematize edilmiştir.

Abdullah el-Habeşî, İmam Ebû Hanife'ye de nispet ettiği görüşüne göre İslam ve iman birbirinden ayrı düşünülemez. O, Hz. Peygamber'in getirdiklerine iman edip ve bunları tasdik eden kişinin mü'min ve müslim olduğunu ve bu hal üzere öldüğü takdirde cennete gireceğini kabul eder.⁴⁰ Bununla el-Habeşî'ye göre iman ve İslam'ın aynı anlama geldikleri ortaya çıkmaktadır.⁴¹ Yine imanun

³⁸ el-Habeşî, *Buğyatu't-Tâlib*, s., 78.

³⁹ Vehhâbî/Selefi öncülerinden olan Abdulaziz b. Abdillâh b. Bâz tarafından verilen bir fetva ile Ahbâşların sapkın bir grup oldukları, insanların onların inançlarından uzak tutulması gerektiği ve Abdullah el-Habeşî'nin de sapkın ve dalalet üzere olan biri olarak ifade edilmektedir. Bkz., Bkz., <http://www.binbaz.org.sa/mat/212811/12/2012>; Buna karşılık Ahbâş Cemaati de benzer ifadeler ile muhaliflerini sapkın ve düşüncelerinin batıl oldukları yönünde kanaatlerini ortaya koymaktan geri durmamışlar. Ahbâş cemaatine karşı yapılan reddiyeler ile ilgili olarak bkz., , Dimişkiyye, Abdurrahman b. Muhammed Saîd, *Mevsûatu Ehl-i Sünne fi Nakdi Usûli Firkati'l-Ahbâş*, Dâru'l-Müslim, I-II, Riyad 1997; Abdullah Muhammed eş-Şâmî, *er-Reddâlâ Abdullah el- Habeşî*, Dâru'l-İtlâ', ts.

⁴⁰ el-Habeşî, *Sarihu'l-Beyan*, 89-90.

⁴¹ el-Ceddî, *Akidetul'l-Ahbâş*, s., 251.

artıp eksilebileceği görüşünde olan el-Habeşî'ye göre: kim "Allah'a ve resulüne iman eder, gereklilikleri (vâcibât) yerine getirir, haramlardan kaçınırsa bu (kişi) mü'min, Müslim ve kamil imân sahibidir. Kim beş vakit namaz gibi, bazı gereklilikleri (vâcibât) terk ederse, içki içmek ve faiz yemek gibi bazı haramları işlerse bu kişi imanı eksik müslim ve mü'min'dir."⁴² Bu düşünceler aslında ehli-sünnet düşüncesine paralel olmakla beraber, özellikle ameli iman ile eşit sayan düşüncelere karşı ısrarla üzerinde durdukları konuların başında gelmektedir.

El-Habeşî'nin iman konusunu ele alırken değindiği bir diğer konu ise küfür meselesidir. Ona göre küfrün üç çeşidi vardır. Bunlar küfrü i'tikâdi, küfrü fiili ve küfrü lafzi'dir. Söz konusu küfür çeşitlerini örneklerle açıklayan el-Habeşî elfâz-ı küfür olarak nitelediği bazı sözlere de dikkatleri çekmektedir.⁴³

İman konusundaki düşünceleri açısından Abdullah el-Habeşî Mürcie mezhebine yakın dururken, muhalifleri olarak bilinen Vehhâbiler'in ise Hariciler'in iman anlayışlarına yakın durdukları görülmektedir. Her iki grubunda da tarihsel süreçte ortaya çıkan iki farklı ekolden izler taşıdığı görülmektedir.

2.3. Tasavvuf ve Tasavvufi Hareketlere Yaklaşımı

Tasavvuf Abdullah el-Habeşî'nin düşüncesinde merkezi bir konumdadır. Doğum yeri olan Habeşistan'da tasavvufî hareketlerle münasebeti bulunmaktaydı. Şam bölgesinde de bu münasebetini sürdürmüştür. Burada Abdullah el-Habeşî'nin üç farklı tarikatla ilişkileri bulunmaktadır ki, bunlar Rufaiyye, Nakşibendiyye ve Kadiriyye tarikatlarıdır.⁴⁴ Nakşibendiliği, Abdulğafûr el-Efgânî en-Nakşibendî'den⁴⁵ Rufâiliği de Şeyh Abdurrahman es-Sebesbîel-Hamevî ve Şeyh Tâhir el-Kiyâlî el-Hımsî'den, Kâdiriyye icâzetini de Şeyh Ahmed el-Arabîni ve Şeyh et-Tayyib ed-Dımışkî'den, Şazeli tarikatını da Şeyh Ahmed el-Busayrî'den aldığı ifade edilmektedir.⁴⁶

⁴² el-Habeşî, *Sarîhu'l-Beyân*, 91.

⁴³ el-Habeşî, *es-Sırâtu'l-Mustakîm*, 18 vd; Ayrıca bkz., el-Ceddî, *Akidetul'l-Ahbâş*, s. 263 vd.

⁴⁴ Kabha; Erlich, "Al-AhbashandWahhabiyye", 525.

⁴⁵ Bkz., *el-Makâlâtu's-Sünniye*, 9.

⁴⁶ Bkz., *el-Makâlâtu's-Sünniye*, 13; Tahsil ettiği İslami ilimler ile ilgili olarak ayrıca bkz., eş-Şehrânî, *Fırkatu'l- Ahbâş*, 29 vd. Abdullah el-Habeşî'nin yetiştiği yer olan Habeşistan, Tasavvufî tarikatların yoğun olduğu bir yer olması nedeniyle, kişi yetiştiği çevrenin çocuğudur kaidesinde, tasavvuftan etkilendiği ve düşünce örgüsünde tasavvufî düşüncelere yer verdiği anlaşılmaktadır. Bkz., eş-Şehrânî, Sa'd b. Ali, *Fırkatu'l- Ahbâş*, 41.

el-Habeşî'nin bir çok tarikattan icazet alması onun Tasavvufa olan ilgisine ve Tasavvufun kendisinin düşünce örgüsünde merkezî bir konumda olmasına netice verdiği görülmektedir. Bu açıdan genelde Tasavvufa ve sufilere cephe alan Vehhâbiler ile ilerleyen süreçte karşı karşıya gelmelerinin kaçınılmaz bir hal alacağı görülecektir.

Vehhâbilerin özellikle tasavvufi akımlara karşı olumsuz tutumları Abdullah el-Habeşî ile Vehhâbileri karşı karşıya getirmiştir. Abdullah el-Habeşî, Vehhâbilerin Tasavvufu zemetmelerinin İbn Teymiyye'den kalma bir düşünce olduğunu ifade etmiştir.⁴⁷

2.4. Tevessül, Teberrük ve İstiğase

Ahbâş cemaatinde, hâkim olan Sufi mistisizminin etkisiyle veli zatların kabirlerinin ziyaret edilerek onlardan bir şeyler dileme anlamındaki tevessülün varlığından bahsedilir. Tevessül, Teberrük ve istiğase konusunda da Vehhâbiler ile karşı karşıya gelen Ahbâş cemaati tevessül, teberrük ve istiğase'nin Vehhâbiler'in anladığı gibi küfür olmadığını iddia eder. Tevessülün ibadet olamayacağını, çünkü ibadette "hudu ile birlikte taat" in olması gerektiğini söyleyen lügatçileri delil göstererek bu görüşünü ispatlamaya çalışır.⁴⁸ Aynı şekilde sahabenin Hz. Peygamber'e ait bazı şeyleri teberrük olarak kullandıklarını delil getirerek teberrükün de caiz olduğunu kabul eder.⁴⁹

Abdullah el-Habeşî, gıyabında veya ölümlerinden sonra enbiya ve evliya'ya tevessülün caiz olmadığı ile ilgili herhangi bir delilin bulunmadığını ileri sürerek,⁵⁰ tevessülün caiz olmadığını iddia eden ilk kişinin de İbn Teymiyye olduğunu söyler.⁵¹

2.5. Sahabe Anlayışı

El-Habeşî'nin, İlk dört halifenin fazilet ve halifelik sırasının mevcut tertibe göre olması gerektiği ile ilgili görüşü, Ehl-i Sünnetin klasik sahabe anlayışına uygunluk arz eder.⁵² Diğer taraftan Hz. Ali ve Hz. Muaviye arasındaki mücadelede Hz. Muaviye ve beraberinde

⁴⁷ Bkz., Abdullah el-Habeşî, *el-Makâlâtü's-Sunniyye fi Keşfi Dalâlâti Ahmed ibn Teymiyye*, s., 442-3.

⁴⁸ el-Habeşî, *es-Sıratu'l-Mustakîm*, 136-7.

⁴⁹ el-Habeşî, *es-Sıratu'l-Mustakîm*, 144; Ayrıca Bkz., el-Habeşî'nin benzer fetvaları ve eleştirisi için bkz., Dımışkiyye, *Ehl-i Sünne Fi Nakdi Usuli Fıraki'l-Ahbâş*, s., 167 vd.

⁵⁰ el-Habeşî, *es-Sıratu'l-Mustakîm*, 136.

⁵¹ Bkz., Abdullah el-Habeşî, *Sarîhu'l-Beyân*, 34; el-Habeşî'nin benzer fetvaları ve eleştirisi için bkz., Dımışkiyye, *Nakdu Usuli Fıraki'l-Ahbâş*, s., 905 vd.

⁵² Bkz., el-Ceddî, *Akidetul'l-Ahbâş*, s., 311; Ayrıca krş. el-Habeşî, *Izhâru'l-Akîdeti's-Sunniyye*, 301.

savaşanların bağı olduğunu kabul eder.⁵³el-Habeşî, bu bağlamda Hz. Ali'nin bir sözünden hareketle⁵⁴ kendisine itaat etmeyen Ashâb-ı Cemel, Ashâb-ı Sıffin ve Ashâb-ı Nehrevân ile savaştığı ve bu kimselerin imama biat etmeyerek isyan ettikleri için bağı olarak isimlendirilebileceğini ehl-i sünnet imamlarından birçok nakiller yaparak delillendirmeye çalışır.⁵⁵

2.6. Çağdaş Konulara Verdiği Bazı Fetvalar

Abdullah el-Habeşî'nin çağdaş konularda verdiği bazı fetvaları da tartışma konusu olmuştur.

Bu fetvalarından bir tanesi Amerika ve Kanada'ya göre kiblenin yönü ile ilgili olan görüşüdür. Kible yönü ile ilgili bilinen durumlardan farklı olarak Abdullah el-Habeşî'nin farklı bir görüşü bulunmaktadır. "Namaz'da istikbali Kiblenin Keyfiyeti" başlığıyla yer verdiği kitabında özellikle Amerika ve Kanada'da bulunan Müslümanların Kuzeybatı yönüne doğru ibadet etmeleri hususunda görüş bildirmektedir.⁵⁶ Bu görüşü bildirirken de farklı birçok görüşe de yer vermektedir. Bu nedenle Amerika ve Kanada'da yaşayan Müslümanların bir kısmı Güneydoğu, diğer bir kısmı da Kuzeybatı yönüne dönerek namaz kılmaktadırlar. Bu durum buralarda yaşayan Müslümanlar arasında bir ihtilafa neden olmaktadır.

Söz konusu tartışma yaratan görüşlerinden bir diğeri de gayri Müslim kimselerin sahibi buldukları bankalardan faiz alınabileceği yönündeki fetvasıdır. Söz konusu bankanın ortaklarından birinin Müslüman olması halinde bunun caiz olamayacağını da ifade etmektedir.⁵⁷

el-Habeşî, Kadın erkek ilişkileri ve giyim kuşam konusunda özellikle selefi ve Vehhâbi anlayışa bir tepki olarak biraz daha esnek tavır sergiler. Abdullah el-Habeşî'ye göre özellikle kadının sesinin erkeğe haram olmadığı, ehl-i sünnetin de bu görüşte olduğu,⁵⁸

⁵³ Bkz., el-Ceddî, *Akidetul'l-Ahbâş*, s., 316; el-Habeşî, Muaviye'nin bağı olduğuna dair Hz. Peygamber'in hadislerinde deliller getirerek ispatlamaya çalışır. Ayrıntılı bilgi için bkz., *Sarihu'l-Beyân*, 379.

⁵⁴ Hz. Ali, Cemel ashâbı, Sıffin'deki Muaviye taraftarları ve Haricileri kastederek "Güvenilmez ve bölücü Marikiler ile savaşmakla emrolundum." Bkz., *Sarihu'l-Beyân*, 380 vd.

⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz., *Sarihu'l-Beyân*, 379 vd.

⁵⁶ Bkz., el-Habeşî, *Sarihu'l-Beyân*, s., 480 vd.

⁵⁷ Bkz., el-Habeşî, *Sarihu'l-Beyân*, s., 520-23.

⁵⁸ Kadın erkek ilişkilerinde özellikle Vehhâbilerin katı tutumlarına karşı bu tür görüşleri açıkladığı izlenimi vermektedir. Bkz., el-Habeşî, *Sarihu'l-Beyân*, s., 550.

İslam'da yüz ve ellerin mahrem olmadığı, kadınların süslenebilecekleri ve zinet eşyası kullanabilecekleri görüşündedir. Ayrıca kadın ve erkeğin misafirleri ile birlikte oturabileceği konusunda da cevaz vermektedir.⁵⁹

el-Habeşî, Kur'ân lafızlarının aslında Allah'ın hakiki kelamı olmadığını, Cebrail'in Kur'ân lafızlarını inşa ettiğini iddia eder. Ona göre Kur'ân Allah'ın ifadeleri (harf ve sesler) olmayıp, Cebrail'in ifadelerinden ibarettir.⁶⁰ Gerek Tevrat, Zebur, İncil ve Allah'ın diğer kitapları olsun ve gerekse Kur'ân olsun burada kastedilen ve ezeli olan kelami zatidir. Lafızların ezeli olmadığını iddia eder.⁶¹

Piyango biletinin zengine değil de fakire caiz olduğu⁶² fitne oluşturmaması şartıyla gayr-ı müslimin malının çalınmasına cevaz vermesi⁶³ altın ve gümüş cinsinden olmadığı için dolar cinsinden paranın zekâtının olmaması,⁶⁴ üzerinde besmele söylenmeden kesilen kurbanın etinin yenebileceği⁶⁵ gibi fetvalarından dolayı da eleştirilmiştir.

3. Ahbâş Cemaati

Ahbâş kelimesi, Habeş'in çoğulu olup Habeş/Habeşliler/Etiyopyalılar manasına gelir. Cemaat, ismini Abdullah el-Habeşî'ye nispetle almıştır.⁶⁶ Ahbâş Cemaati, resmi kuruluşları Cem'iyetu'l-Meşâri'i'l-Hayriyyet'il-İslâmiyye/ **جمعية الخيرية الإسلامية** / The Association of Islamic Charitable Projects (A.I.C.P)⁶⁷ ya da kısaca "Meşari'uyyun"⁶⁸ ismiyle yine Abdullah el-

⁵⁹Bzk., el-Habeşî, *Sarihu'l-Beyân*, s., 525; Ayrıca bkz., Dımeşkiyye, *NakduFıraki'l-Ahbâş*, s., 941 vd.

⁶⁰ Bkz., el-Habeşî, *Izhâru'l-Akideti's-SeniyyeŞerhu'l-Akideti't-Tahaviyye*, 591.

⁶¹ Bkz., el-Habeşî, *Buğyatu't-Tâlib*, s.,356

⁶²Dımeşkiyye, *NakduFıraki'l-Ahbâş*, 924.

⁶³Dımeşkiyye, *NakduFıraki'l-Ahbâş*, 914, 919.

⁶⁴Dımeşkiyye, *NakduFıraki'l-Ahbâş*, 920.

⁶⁵Dımeşkiyye, *NakduFıraki'l-Ahbâş*, 923.

⁶⁶ Abdullah el-Hererî'ye nispetle Ahbâş/Habeşliler denilmiştir. Çünkü hareketin lideri olan Abdullah, aslen Habeşli olup el-Habeşî lakabı ile de anılmaktadır. Hererînisbeti ise Habeşistan/Etyopya'nın şehirlerinden Herer'den gelmektedir.

⁶⁷ Bu isimlendirmeler Ahbâş cemaatinin faaliyetlerini yürüttükleri ve kurmuş oldukları derneğin farklı dillerdeki kullanım şeklidir. Söz konusu derneğin 1930 yılında Şeyh Ahmed el-Acûz tarafından kurulduğu ve 1983 tarihinde cemaatin yönetimine geçtiği ve başkanlığına da Abdullah el-Habeşî'nin öğrencilerinden

Habeşî'nin tam isminde (Abdullah el-Hererî el-Habeşî) yer alan el-Hererî'ye nispetle "el-Hereriyyûn", Habeşistan'ın diğer adı Etiyopya'ya nispetle "Ahbâş/Etiyopyalılar/Habeşliler" isimleriyle de anılmaktadır. Aslında onlar, kendilerini tanıtmak amacıyla önceleri kendilerini "Etba'u'l-Cem'iyye" veya "el-Meşari'uyyun" şeklinde tanıtmışlarsa da "el-Ahbâş" isminin basın ve yayında kullanılmasından sonra bu ismi kabullenerek kullanmaya başlamışlardır.⁶⁹ Cemaat faaliyetlerini, gerek Lübnan'da gerekse batı toplumlarında teşkil ettiği ve Ahbâş Cemaati'nin resmi kuruluşu olan bu isimdeki dernekler çatısı altında yürütmektedir.

3.1. Ahbâş Cemaatinin Önde Gelen Şahsiyetleri

Abdullah el-Hererî (el-Habeşî) Ahbâş cemaatinin kurucusu ve manevi lideridir. Ayrıca Abdulah el-Habeşî'nin yetiştirdiği ve cemaatin önde gelen şahsiyetleri de şunlardır:

Nizâr Halebî, Abdullah el-Hererî'den sonra Ahbâş cemaatinin ikinci adamı ve cemaatin işlerinden sorumlu olan kişidir. Lübnan'ın müftüsü olarak da görev yapan Halebî, Ahbâş ve diğer gruplar arasında çıkan çatışmalar neticesinde 31 ağustos 1995 tarihinde bir suikast sonucu öldürülür.⁷⁰

Hussâm Mustafa Karâkîra, Nizâr Halebî'nin öldürülmesinden sonra Cem'iyyetu'l-Meşari'l-Hayriyyeti'l-İslamiyye'nin başkanlığını devralan kişi⁷¹ olup halen Cemaatin liderliğini yürütmektedir.

Dr. Adnan Trablusî, 1954 doğumlu olan Adnan Trablusî, çocukluğundan itibaren Abdullah el-Habeşî tarafından yetiştirilen, Nizâr Halebî ve Hussâm Karakira ile birlikte çalışmış ve halen Cem'iyyetu'l-Hariyye'nin başkan yardımcılığı görevini yürütmektedir Lübnan'da 1992 yılındaki parlamento seçimlerinde

Nizâr el-Halebî'ningetirildiği ifade edilmektedir. Bkz., Hamzeh, Dekmejian, "Al-Ahbash of Lebanon", 219; el-Ceddî, *Akidetu'l-Ahbâş*, s., 2.

⁶⁸ Bkz., el-Ceddî, Muhammed Mustafa, *Akidetu'l-Ahbâş Ard ve Nakd*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazze 2001, s., 2.; Cem'iyyet'in başkan, idare heyeti, yurt içi ve yurt dışı şubelerini gösteren iki tablo için bkz., eş-Şehrânî, *Fırkatu'l-Ahbâş*, 132-133.

⁶⁹ eş-Şehrânî, *Fırkatu'l-Ahbâş*, 83.

⁷⁰ 1975 yılında ezher Üniversitesin Şeria fakültesinden mezun olan Nizar Halebî'nin Beyrut'un Burc el-Haydar bölgesindeki bir camide imam olarak görev yaptığı da ifade edilir. Bkz., el-Ceddî, *Akidetu'l-Ahbâş*, s., 6.; Selefi/cihadî ve İslamcı bir organizasyon olan Usbat el-Ensâr tarafından düzenlenen bir suikast sonucu öldürüldü. Bkz., Pierret, Thomas, "Al-Ahbash", *The Enc. of Islam*, Third Edition, 2010-2, s., 36.; Ayrıca bkz., Barry, Rubin; J. Colp Rubin, *Chronologies of Modern Terrorism*, New York 2008; 265.

⁷¹ el-Ceddî, *Akidetu'l-Ahbâş*, s., 6.

Beyrut'tan milletvekili seçilerek birçok görevler üstlenmiştir.⁷² Adnan Trablusî aynı zamanda cemaat tarafından kurulan Global Üniversitesinin (Mütevelli Heyeti) Başkanı olarak da görev yapmaktadır.⁷³

Bunun dışında cemaatin diğer önemli şahsiyetleri de şunlardır: Tâhâ Nâcî, Kemâl el-Hût, İmaduddîn Haydar, Abdullah el-Bârûdî, Abdulkâdir el-Fâkihânî. Eş-Şehranî, derneğin Lübnan illerindeki temsilcileri ile Yurt dışı temsilciliklerinin sorumlularının isimlerini bir şema halinde vermektedir.⁷⁴ Cemaat mensupları ve önderleri arasında özellikle okumuş ve varlıklı kişiler bulunmaktadır.

3. 2. Ahbâş Cemaatinin Hedefleri, Kuruluşları ve Faaliyet Alanları

Etiyopyalılar olarak bilinen Ahbâşların, Etiyopya'dan Beyrut'a, Hıristiyanlarla siyasi birliktelik etrafında dönen ve İslam'ın oldukça esnek bir yorumu ile geldiği ifade edilmiştir. Ayrıca Ahbâş cemaatinin, tartışılabilir ve kesin olmamakla birlikte Lübnan'daki Sünni toplumun lideri olabilecek ölçüde genişlediği, bütün kıtalarda şubeler açtıkları ve kendi İslam anlayışlarını Müslüman olan ve olmayan ülkelere yaydıkları yönünde iddialar da mevcuttur.⁷⁵ Ahbâş Cemaati ideolojisinin ne İslamcı ne de fundemantalist/köktenci/radikal olup, ancak İslami mirası korumayı amaçlayan "Yeni Gelenekçiler" olarak tavsif edilebileceği ifade edilir.⁷⁶ Siyasal İslamcı söylemlerinin sıklıkla kullanıldığı bir dönemde İslam'ın oldukça esnek bir yorumu ile ortaya çıkması, bazı kesimler tarafından memnuniyetle karşılanmasına ve hatta desteklenmesine neden olmuştur. Ahbâşların söylem ve eleştirilerini, şiddet yanlısı olarak gördükleri, selefi/cihadî cemaat ve gruplara karşı geliştirmeleri bazı kesimlerce kabullenilmelerinde yeterli bir ölçüt olarak görüldüğü de dile getirilen bir diğer husustur.

Ahbâş cemaati özellikle bütün politik İslamcı örgüt ve cemaatlere karşı bir söylem geliştirdi. Aralarındaki yöntem farklılıklarına bakmaksızın, gerek birçok ülkede faaliyet gösteren İhvan-ı Müslimin,

⁷² Bkz., el-Ceddî, *Akidetu'l-Ahbâş*, s.,7.

⁷³ Bkz., <http://www.gu.edu.lb/1au.html> 01.02.2013.

⁷⁴ Bkz., *Fırkatu'l-Ahbâş*, 132-133.

⁷⁵ Bkz., Mustafa Kabha, Haggai Erlich, "al-AhbashabWahhabiyya", *JMES*, 38 (2006), 519-538, 519; Lübnan'daki en büyük Sünni dini hareket olan Ahbâş cemaatinin 1990 lı yıllarda beş veya sekiz bin aktif üyesinin bulunduğu da ifade edilen bir diğer husustur. Bkz., Pierret, Thomas, "al-Ahbash", s., 35.

⁷⁶ Pierret, Thomas, "al-Ahbash", 36.

et-Tekfir ve'l-Hicre, Tanzim el-Cihad ve el-Cemaa el-İslamiyye gibi İslami uyanışta şiddeti bir yöntem olarak kabul eden bütün gruplara karşı çıkmıştır.⁷⁷ İslamcı rakiplerini Hariciler'in aşırılığına benzeterek, kendilerinin de ılımlığın yegâne temsilcisi olduklarını kabul ederler.

Ahbâş Cemaatinin 1980 ve 1990 yıllarında Radikal İslamcı Hareketlere karşı bir alternatif olarak ortaya çıktığı ve bu yönde gelişme kaydettiği iddia edilmiştir.⁷⁸ Özellikle Lübnan'daki iç savaştan itibaren şiddetten uzak durarak yüzlerle ifade edilen üyelerinin kendileri dışındaki Sünni milislere ve okullara nüfuz ederek büyük bir organizasyona dönüşmüşlerdir.⁷⁹

Ahbâş Cemaatinin özellikle selafî/cihadî gruplara karşı şiddete bulaşmadan tepkisel bir hareket olarak ortaya çıktıkları, gerek Selefilere gerekse Ahbâşilerin eser ve yayınlarına, internet ortamındaki hararetli tartışmalarına bakıldığında bu husus açıkça görülmektedir. Sünni İslamcı gruplara mesafeli olan Ahbâş cemaati Şia ile zaman zaman çatışmalar da, Lübnan Hizbullah'ı ile de iyi ilişkiler kurmuştur.⁸⁰ Diğer taraftan Lübnan'daki Hıristiyan gruplar ile de iyi ilişkiler geliştirdikleri de söylenmektedir.

Ahbâş cemaatinin, eklektik teolojik kökenleri ve öğretileri nedeniyle geleneksel İslamcı kalıba uymadığı, Çağdaş İslami grupların en tartışmalı ve ilginç bir grubu olarak görüldüğü ifade edilir.⁸¹ Siyasal İslami akımların yaygın olarak bulunduğu bir dönemde ve bu akımlara karşı ılımlı Tasavvufi İslamcı bir söylem geliştirmesi onları diğer çağdaş İslamcı gruplardan farklı kılmıştır.

Ahbâş Cemaatinin en önemli kuruluşu İslam Hayırsever Projeler Derneği / Cem'iyetu'l-Meşâri'i'l-Hayriyyet'il-İslâmiyye'dir.

Ahbâş Cemaati'nin merkezi Lübnan olmakla beraber, komşusu Suriye ile de çok iyi ilişkileri bulunmaktadır. İslam dünyasında Lübnan, Suriye, Ürdün ve Etiyopya'da faaliyetleri olan Ahbâş Cemaati, Dünyanın farklı bölgelerinde faaliyet gösteren aktif bir

⁷⁷ Bkz., A. NizarHamzeh, R. HrairDekmejian, "al-Ahbash of Lebanon", s., 223.

⁷⁸Rabil, "al-Ahbash", *Guide toIslamistMovements*, 322; Hatta 1980'lerden sonra Lübnan'da en etkin İslami gruplardan biri haline geldiği ifade edilir. Bkz.,Seddon, David, "Al-Ahbash", *A PoliticalandEconomic Dictionary of TheMiddle East*,Londonand New York 2004, s., 22.

⁷⁹ Bkz., A. NizarHamzeh, R. HrairDekmejian, "al-Ahbash of Lebanon", s., 219.

⁸⁰ Buna örnek olarak bkz: <http://www.yalibnan.com/2010/08/30/hezbollah-al-ahbash-chiefs-meet-over-borj-abi-haidar-incident>, Erişim tarihi: 01.02.2013.

⁸¹ Seddon, David, "Al-Ahbash", *A PoliticalandEconomic Dictionary of TheMiddle East*, , 22.

İslamî cemaattir. Filistin'in Gazze şehrinde de sınırlı faaliyet alanları bulunmaktadır. Dernek Ürdün'de 1995 tarihinde kurulmuş olan, *Cemiyetu's-Sekâfeti'l-Arabiyyeti'l-İslamiyye* İslam Hayırsever Projeler Derneği adı altında faaliyetlerini yürütmektedir.⁸²

Cemaat faaliyetlerini, dünyanın farklı bölgelerinde de teşkil ettiği bu isimdeki dernekler çatısı altında sürdürmektedir. Avustralya, İsveç, Fransa, Belçika, İngiltere, Almanya, Rusya, Tayvan,⁸³Avustralya, Kanada, Danimarka, Fransa, İsveç, İsviçre, Ukrayna, Amerika,⁸⁴ Endonezya, Malezya, Hindistan, Pakistan, Tacikistan, Mısır, Nijerya ve Gana⁸⁵gibi farklı ülkelerde söz konusu derneğin şubeleri aktif olarak faaliyet göstermektedirler. Cemaatin yurt dışına açılımını sağlayanlar ise Lübnanlı öğrenci, tüccarlar⁸⁶ ve Lübnan diasporası⁸⁷ olmuştur.

Derneğin faaliyet alanları arasında dini eğitim, cami ve okul inşası, fakir ve yetimlere yardım gibi hayır faaliyetleri bulunmaktadır.⁸⁸Ahbâş Cemaatinin, eğitim alanının her kademesinde faaliyetleri bulunmaktadır. Okul öncesi, ilkokul, lise ve Kahire'deki el-Ezher Üniversitesine bağlı İslami Kolejler⁸⁹ Lübnan'da Global Üniversitesi⁹⁰ yoluyla eğitim faaliyetlerini her kademeye hitap edecek şekilde yürütmektedirler.

Sufi geleneğin etkisinin de görüldüğü el-Ahbâş cemaatinin Lübnan'da yirmiye yakın dini marş ve ilahi okuyan grupları bulunmaktadır. Özellikle gençleri cezp etmek için futbol ve basketbol gibi sporlar araç olarak kullanılmaktadır.⁹¹

⁸² Pierret, Thomas, "al-Ahbash", *TheEnc. Of Islam*, Third Edition, 2010-2, 36; Ürdün'de kurulan derneğin adı "Cemiyetu's-Sekafeti'l-İslamiyye" dir. Resmi web adresi de <http://www.thakafah.org>13/12/2012 şeklindedir. Ayrıca bkz., el-Ceddî, *Akidetu'l-Ahbâş*, s., 8.

⁸³ Derneğin söz konusu ülkelerde 33 şubesinin bulunduğu ifade edilir. Ayrıntılı bilgi için bkz., el-Ceddî, *Akidetu'l-Ahbâş*, s.,8; Bu ülkelerdeki web sitelerinin adresleri kaynakça kısmında verilmiştir.

⁸⁴ Seddon, David, *Al-Ahbash, A PoliticalandEconomic Dictionary of TheMiddleEast*, Londonand New York 2004, s., 22.

⁸⁵ Söz konusu Müslüman olmayan ülkelerde çeyrek milyon üyesi olduğu da ifade edilir. Bkz.,Kabha; Erlich, "al-AhbashandWahhabiyya ..." s.,523.

⁸⁶ Pierret, Thomas, "Al-Ahbash", *TheEnc. of Islam*, Third Edition, 2010-2, s.,36.

⁸⁷ Bkz.,Kabha; Erlich, "al-AhbashandWahhabiyya ..." s.,523.

⁸⁸ Bkz.,el-Ceddî, *Akidetu'l-Ahbâş*, s.,8.

⁸⁹ Bkz., Mustafa Kabha, HaggaiErlich, "Al-AhbashandWahhabiyya", 523; Ayrıca bkz., el-Ceddî, *Akidetu'l-Ahbâş*, s.,8.

⁹⁰ Bkz.,<http://www.gu.edu.lb/> 01.02.2013

⁹¹ el-Ceddî, *Akidetu'l-Ahbâş*, s.,9.

3.3. Yayın Faaliyetleri

Abdullah el-Hereri'nin hayatı ve eserleri hakkında verilen bilgiye göre, kendisine nispet edilen farklı alanlarda kaleme aldığı otuz üç adet eser zikredilir.⁹² Cemaatin yayın organları arasında 1992 yılından beri aylık yayınlanan *Menar el-Hudâ* dergisi⁹³, 1998 senesinden beri Lübnan'da yayınlarına devam eden *Nidâ el-Ma'rife*⁹⁴ adlı radyo istasyonu vardır. Ayrıca dünyanın farklı ülkelerine hitaben kurulan internet web siteleri⁹⁵ cemaatin faaliyetleri için aktif olarak kullanılmaktadır.

Cemaatin görüşlerini yaymak için sesli ve yazılı materyallerini neşreden ve çoğaltan merkezleri de bulunmaktadır. Bu merkezlerden birisi, Beyrut'taki *Merkezu'l-Ebhâsve'l-Hidemâti's-Sekâfiyye*, diğeri ise Ammân'daki *Kısmu'l-Ebhâsve'd-Dirâsâti'l-İslamiyye'dir*. Cemaatin sesli ve yazılı kaynaklarının çoğaltılması ve yayımlanması ancak *Dâru'l-Meşârî' Li't-Tibâ' eve'Neşri ve't-Tevzi'* adlı kurumun muvafakatı ile mümkün olabilmektedir.⁹⁶ Özellikle Abdullah el-Habeş'in eser, ses ve video kayıtları bu merkezler tarafından çoğaltılmaktadır. Sesli ve görüntülü yayınlar için internet aktif olarak kullanılmaktadır.

3.4. Ahbâşlar ve Siyaset

Dini grupları siyasetin dışında tutmanın imkânsızlığı bilinen bir husustur. Lübnan, birçok farklı inanç ve mezhebi barındırması nedeniyle, siyasal anlaşmazlıkların sıklıkla ortaya çıktığı bir yerdir. Bunun en bariz örneği siyasal anlaşmazlık sonucunda 1970 ve 1990 yılları arasında Lübnan'da ortaya çıkan iç savaştır. İsrail-Filistin çatışması da aynı şekilde çok mezhepli Lübnan'ın siyasal yapısını etkilemektedir. Lübnan'ın etkin dini gruplarından olan Ahbâş Cemaati, sosyal ve siyasal alanda da ülkede etkin bir rol

⁹² Bkz., *el-Makâlâtü's-Sünniyye*, 12-14.

⁹³ Bkz., <http://web.manarulhudamag.com> ; Bkz., Kabha; Erlich, "al-AhbashandWahhabiyya ..." s.,523.

⁹⁴ FmRadyo istasyonu için bkz., <http://www.nidaa.fm/> 15.01.2013; Bkz., Kabha; Erlich, "al-AhbashandWahhabiyya ..." s.,523; el-Ceddî, radyonun ismini Nidau'l-İmân şeklinde vermektedir. Bkz., *Akidetu'l-Ahbâş*, s., 8; Ayrıca Avusturalya'da yayın yapan bir radyo istasyonu da bulunmaktadır bkz., MuslimCommunityRadio: <http://www.2mfm.org/> <http://www.2mfm.org.au/> Erişim: 01.02.2013

⁹⁵ Farklı ülkelerdeki web sitelerinin bazıları kaynakça kısmında verilmiştir. Ahbâşların interneti aktif olarak kullanmaları konusu ile ilgili olarak bkz., Thomas Pierret, "Internet in a SectarianIslamicContext," *The International Institute for the Study of Islam in the Modern World* 15 (2005): 50.

⁹⁶ Bkz., El-Ciddî, *Akidetu'l-Ahbâş*, s., 8.

oynamaktadır.

Ahbâş cemaatinin asıl hedefi dindaş kazanmak ve kadrolaşmayı sağlamaktır. Metod olarak da orta yolu ve siyasi pasifliği benimsemişlerdir. Ahbâş Cemaati 1990 yılına kadar siyasi arenada yer almamasına rağmen⁹⁷ 1990 yıllarından itibaren Lübnan siyasetine dahil olmuştur. 1992 seçimlerinde Ahbâş Cemaatinin önde gelenlerinden olan Adnân Trablûsî'nin Parlamento üyesi olarak seçilmesi, aynı zamanda cemaatin siyasete aktif olarak katılmasının da tarihidir.

Abdullah el-Habeşî, "Biz; mal, para ve yardımlar bakımından herhangi bir ülkeye bağlı değiliz."⁹⁸ sözleri ile herhangi bir ülke ile organik, siyasi ve parasal herhangi bir bağlarının olmadığını ifade etmesine rağmen, Suriye Baas rejimi tarafından desteklendikleri ithamlarından kurtulamamışlardır. Bu bağlamda Alevî/Nusayrî egemen Suriye rejiminin, bir taraftan Sünni İslamcı hareketleri kontrol ederken, diğer taraftan ılımlı Sünni Ahbâş Cemaatini güçlendirdiği⁹⁹ bilinmektedir. Ahbâş Cemaatinin, Suriye'nin Lübnan'daki konumunu desteklediği ve Suriye'nin bu konumunu savunmak üzere gösteriler düzenlediği de bir vakiadır.¹⁰⁰ Lübnan'da Suriye'ye Ba'as partisi ve işbirlikçilerine açık destek vermeleri¹⁰¹ Ahbâş Cemaati ile Suriye arasındaki ilişkiyi açıkça göstermektedir.

Lübnan eski Başbakanlarından Refik el-Harirî'nin 14 Şubat 2005 tarihinde bir suikast sonucu öldürülmesi ile ilgili olarak araştırma komisyonu tarafından hazırlanan rapor doğrultusunda, Ahbâşların güvenlik sorumlusu Ahmed Abdu'l'âl ve kardeşi tutuklanmışlardır. Raporda, patlamadan birkaç dakika önce Abdu'l'âl'in dönemin Lübnan cumhurbaşkanı EmîlLahûd ile telefon görüşmesi yaptığı da ayrıca ifade edilmektedir.¹⁰² Ancak üç sene tutuklu kalan Abdu'l-Âl

⁹⁷ Bkz., Hamzeh, Dekmejian, "Al-Ahbash of Lebanon", 219.

⁹⁸ Abdullah el-Habeşî, *Menâru'l-Hudâ Dergisi*, Nisan 1993, sayı:7 s.22.

⁹⁹ Rabil, "al-Ahbash", *Guide to Islamist Movements*, 323; Bkz., Rabil, "al-Ahbash", *Guide to Islamist Movements*, 322; Mesela cemaatin yayın organlarından olan *el-Menâru'l-Hudâ* adlı derginin 64. ve 88. sayılarında Suriye ve Hafız Esed'in politikalarını destekler mahiyetteki yayınlarına rastlamak mümkündür.

¹⁰⁰ Bkz., Dâvudİbrâhîm, *Eş-Şarku'l-Avsat*, sayı, 9827, 24 Ekim 2005.

¹⁰¹ Bkz., Mustafa Kabha, Haggai Erlich, "Al-Ahbash and Wahhabiyya", *Int J. Middle East Stud.*, 38 (2006), 523.

¹⁰² Raporda Abdu'l'âl'in Lübnan cumhuriyet muhafızları üyesi kardeşi Velîd Abdu'l'âl ve Ahbâşların aktif bir üyesi olan bir diğer kardeşi Mahmûd Abdu'l'âl'in de ismi geçmektedir. Bkz., *Eş-Şarku'l-Avsat*, sayı, 9827, 24 Ekim 2005 tarihli nüshası.

kardeşler 25 şubat 2009 tarihinde kefaletle serbest bırakılmışlardır.¹⁰³

3. 5. Cemaatin Günümüzdeki Durumu

Abdullah el-Hereri'nin 2 Eylül 2008 yılında doksan sekiz yaşında ölmesini takiben, cemaat halen faaliyetlerini *Cem'iyyetu'l-Meşâri'l-Hayriyyet'il-İslâmiyye* çatısı altında yürütmeye devam etmektedir. 1983 yılında kurulan ve halen faaliyette olan *Cem'iyyetu'l-Meşâri'l-Hayriyyet'il-İslâmiyye*'nin şu andaki başkanı Hussâm Karâkîra'dır. Cemiyetin Lübnan dışında halen başta Amerika, Avustralya, Kanada, Almanya, Danimarka, Fransa, İsveç, İsviçre ve Ukrayna olmak üzere farklı ülkelerde otuz üç civarında şubesi bulunmaktadır.¹⁰⁴ Cemaat söz konusu ülkelerde kurduğu dernekler vasıtasıyla faaliyetlerini sürdürmektedir.

Sonuç olarak,

Günümüz dünyasında birçok İslâmî mezhep, cemaat, örgüt ve oluşum İslam adına faaliyet göstermektedir. Bu tür oluşumların İslam'ın birer yorumu olarak görülmesi gerektiğinden hareketle, İslam'ın temsil noktasında en sahih anlayışın kendileri oldukları ile ilgili yaklaşımlara temkinle yaklaşmak gerektiğini ifade etmede fayda vardır. Her cemaat ve mezhebin kendi yorumunu İslam'ın en sahih yorumu olarak görmesi (veya kendisini Fırkayı Naciye olarak görmesi) ve bu bağlamda kendisine muhalefet edenlerin de İslam dışı olduğu yönündeki telakkilere de aynı şekilde temkinli yaklaşmak gerekir. Ancak bu tür hareketleri tavsifte objekif kriterlere uymanın da bir zorunluluk olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır. Bu tür oluşumların İslam'ın birer yorumu olduklarından hareketle tasvirî bir metotla ele alınmaları gerekir.

Ahbâş Cemaati veya diğer bir adı ile Cem'iyyetu'l-Meşâri'i'l-Hayriyyet'il-İslâmiyye/İslam Hayırsever Projeler Derneği, Lübnan merkezli faaliyet gösteren İslamcı bir ideoloji gütmeyen, İslâmî çağdaş bir harekettir.

Kendilerini Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaât olarak takdim eden Ahbâş Cemaati, Tasavvufi/Mistik, Sünnî ve Şîî unsurları bünyesinde barındıran eklektik, İslam'ın esnek bir yorumundan ibaret İslâmî çağdaş bir harekettir.

Hareketin kurucusu Etiyopya asıllı Abdullah el-Habeşi'nin 1950

¹⁰³ Bkz., http://yalibnan.com/site/archives/2009/02/lebanon_frees_3.php 01.02.2013

¹⁰⁴ Bu ülkelerdeki dernek temsilcilerinin isim listesini gösterir bir tablo için bkz., eş-Şehrâni, *Fırkatu'l-Ahbâş*, 133.

tarihinde Lübnan'a yerleşmesi ile beraber bu hareketin temelleri de atılmaya başlanmıştır. Lübnan merkezli bir hareket olmakla birlikte Suriye, Ürdün ve Etiyopya gibi halkı Müslüman olan ülkelerde aktiftirler. Lübnan ile olan ilişkileri nedeniyle Mardin ilimizde de söz konusu cemaatin müntesipleri bulunmaktadır. Ayrıca Amerika, Kanada, Danimarka, Hollanda, Fransa, İsveç, İsviçre, Ukrayna ve Avustralya'da gibi ülkelerde dernekler çatısı altında faaliyetlerini yürütmektedirler. Cemaat mensupları ile yaptığımız görüşmelerde cemaatin iki yüzü aşkın ülkede faal olduğu ifade edilmiştir.

Ahbâş cemaati, özellikle camiler, okul öncesinden üniversiteye kadar uzanan eğitim kurumları ve dini tedrisat yapan lise düzeyindeki okullara kadar geniş bir yelpazede faaliyetlerine devam etmektedirler. Ayrıca çeşitli hayır cemiyetleri yoluyla yardım faaliyetleri yürütmekte, spor kulüpleri ve müzik grupları da oluşturmuşlardır.

Temelde İlm-i Kalam metodunu benimseyen ve bu metot ile birçok fırkaya karşı görüşler geliştiren Ahbâş Cemaati, Tasavvuf ve Kalam ilmi konularında cedelci bir metodla mücadele etmektedir. Bu bağlamda özellikle Mürcie, Cebrie ve Mu'tezile gibi mezheplerin kimi metod ve görüşlerine paralel davranışlar sergiledikleri görülebilmektedir.

Ahbâş Cemaatinin temel söylemlerinin, selefi/cihadî akım ve cemaatlere karşı bir duruş olduğu söylenebilir. Özellikle Selefî, Vehhâbi, Hizbu't-Tahrir ve Müslüman Kardeşler teşkilatı ve İslam dünyasında tanınan İbn Teymiyye, Muhammed b. Abdulvahab, Abdulaziz b. Bâzz, Seyyid Kutub, Mevdudi, Albânî, Yusuf el-Karadavî ve Fethi Yeken gibi şahsiyetlere yönelik sert eleştirilerde bulunmaktadır. Özellikle selefi/cihadî olarak gördükleri Vehhâbiler ile olan çatışmaları ve birbirlerini karşılıklı olarak sapkınlıkla itham ettikleri bilinmektedir. Şiddet karşıtlığı ile bilinen Ahbâş cemaati, şiddet içeren söylemler geliştiren, metot olarak buldukları ülkelerde sert muhalefette bulunan grup ve cemaatleri de eleştirmektedirler. Ortadoğudaki selefi/cihadî örgütlerdeki İsrail karşıtlığının bulunmaması Ahbâş cemaatini diğer İslamcı gruplardan ayıran en önemli hususlardan bir diğeridir.

Ahbâş Cemaatinin söz konusu söylemleri açısından, aralarında organik herhangi bir bağın olmamasına rağmen, Türkiye'deki Hüseyin Hilmi Işık'ın takipçileri olarak bilinen Işıkçı Cemaati ile paralel görüşler ortaya koydukları söylenebilir. Zira her iki hareketin tasavvuf menşeli olması, selefi, cihadî ve reformist hareketlere karşı

söylem ve duruşları açısından benzerlikler bulunmaktadır.

Hülasa Lübnan kökenli olan Ahbâş cemaati, etnik yapı olarak farklılıkları bünyesinde barındıran, çok dinli ve çok mezhepli Lübnan'ın siyasetinde de etkin role sahip olan bir cemaattir.

KAYNAKÇA

Büyükkkara, M.Ali, “Sosyal, Siyasî ve Dinî Yönleriyle Yemen Hûsî Hareketi”, *Dîvân Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, cilt,16, sayı 30 (2011/1)115-152.

el-Ceddi, Muhammed Mustafa, *Akidetu'l-Ahbâş (el-Hereriyye) Ard ve Nakd*, (Basılmamış Yıl Tezi), Câmîiatu'l-İslamiyye, Külliyyetu'l-Uslî'd-Dîn, Gazze 2001.

Dimişkiyye, Abdurrahman b. Muhammed Saîd, *Mevsûatu Ehl-i Sünnne fi Nakdi Usûli Firkati'l-Ahbâş*, Dâru'l-Müslim, I-II, Riyad 1997.

Dimişkiyye, Abdurrahman b. Muhammed Saîd, *el-Makâlâtü's-Sünniyye fi Tebrieti Şeyhu'l-İslam İbn Teymiyye verede Muftereyâtü'l-Firkati'l-Habeşiyye*, Dâru'l-Müslim, Riyad 1998.

el-Hererî, Abdullah el-Habeşî, *ed-Delîlu's-Şer'ialâlbâtîlsyân men Katelehum Ali min Sahâbî ev Tabîi*, Dâru'l-Meşari', Beyrut 2004.

el-Hererî, Abdullah el-Habeşî, *ed-Durretu'l-Behiyye fi Halli Elfâzi'l-Akideti't-Tahaviyye*, Dâru'l-Meşari', Beyrut 1998.

el-Hererî, Abdullah el-Habeşî, *es-Sirâtu'l-Müstakîm*, Dâru'l-Meşari', Beyrut 2002.

el-Hererî, Abdullah el-Habeşî, *eş-Şerhu'l-Kavîm fi Halli el-Fâzi's-Sıratü'l-Mustakîm*, Dâru'l-Meşari', Beyrut 2004.

el-Hererî, Abdullah el-Habeşî, *Makâlâtü's-Sünniyye fi Keşfi Dalâlati Ahmed ibn Teymiyye*, Şeriketu Dâri'l-Meşari' Beyrut 2012.

el-Hererî, Abdullah el-Habeşî, *Risâle fi Butlâni Da'v'a Evleviyyeti'n-Nuri'l-Muhammedî*, Dâru'l-Meşari', Beyrut 2001.

el-Hererî, Abdullah el-Habeşî, *Sarîhu'l-Beyân fi'r-Redd ala men Halefe'l-Kur'ân*, III. Baskı, Dâru'l-Meşari', Beyrut 2008.

el-Hererî, Abdullah el-Habeşî, *Umdetu'r-Râğib fi Muhtasar Buğyatu't-Tâlib*, (Bazı Müridleri tarafından ihtisar edilmiştir.), Dâru'l-Meşari', Beyrut 2009.

es-Süveydî, Muhammed Emin el-Bağdâdî, *Sebâiku'z-Zeheb fi Ma'rifeti Kabâili'l-Arab*, Dâru'l-Hyâi'l-Ulûm, Beyrut ts.,

eş-Şehrânî, Sa'd b. Ali, *Firkatu'l-Ahbâş, Neş'etuhâ, Akaiduhâ, Âsâruhâ*, Dâru'l-Âlemi'l-Fevâid, I-II, Mekke 1423.

Hamzeh, A. Nizar; Dekmejian, R. Hrair, “A Sufi Responseto Political Islamism: Al-Ahbash of Lebanon”, *Int. Journal of Middle East Studies* 28 (1996), 217-229.

Kabha Mustafa; ErlichHaggai, “al-AhbashandWahhabiyya: Interpretations of Islam”, *Int. J. Middle East Stud.*, 38 (2006), 519-538.

Kutlu, Sönmez, *Çağdaş İslamî Akımlar ve Sorunları*, Fecr yayınları, Ankara 2011.

Pierret, Thomas, “Al-Ahbash”, *The Encyclopaedia of Islam*, Third Edition, Part 2010-2, 35-37.

Rubin, Barry; Rubin, J. Colp, *Chronologies of Modern Terrorism*, New York 2008.

Rubin, Barry, *Guide to Islamist Movements*, London-New York 2010.

Rabil, Robert G., North Africa and The Middle East Lebanon: “Al-Ahbash”, *Guide to Islamist Movements*, Edited by Barry Rubin, New York-London 2010, 322-323.

Seddon, David, “al-Ahbash”, *A Political and Economic Dictionary of the Middle East*, Europa Publications, London-New York 2004, 22.

Ahbâş Cemaati ile ilgili Web sayfaları:

<http://alahbash.net/>

<http://www.a7bash.com/>

<http://www.projectsassociation.org/> Arapça Resmi Web Sitesi

<http://www.harariyy.org/> Arapça

<http://web.manarulhudamag.com> Menâru'l-Hudâ Dergisi Web Sitesi

<http://www.gu.edu.lb/> Global Üniversitesi Web Sitesi

<http://www.2mfm.org/> FM Radyo İstasyonu Web Sitesi

<http://www.thakafah.org/> (Cemiyetu's-Sekâfeti'l-Arabiyyeti'l-İslamiyye-Ürdün)

<http://www.aicp.org/> A.I.C.P. Kuzey Amerika

<http://www.aicp.ca/> A.I.C.P. Kanada

<http://www.aicp.org.au/> A.I.C.P. Avustralya

<http://www.aicpma.org/> A.I.C.P. Revere, Massachusetts, Amerika

<http://www.aicpfl.org/> A.I.C.P. Florida Amerika

<http://www.apbif.org/> Fransa/Fransızca

<http://www.aicpmadidh.de> Bremen/Almanya/Almanca

<http://islamyat.mk.ua/> Ukrayna

Anti-Ahbâş olan bazı Web siteleri:

<http://www.anti-ahbash.com/>

<http://www.noahbash.com>

<http://www.safeena.org/>

<http://notoahbashinethiopia.wordpress.com/>